

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6030508 «Фінанси і кредит»,
спеціалізації «Банківська справа»

за темою:

“Формування та реалізація грошово-кредитної політики України”

Виконавець

Студент 41 групи
кредитно-економічного
факультету
Бахчиванжи Інна Іванівна

Науковий керівник

к.е.н., ст.викладач
Гаркуша Юлія Олександрівна

Одеса 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ.....	5
1.1. Грошово-кредитна політика: сутність, типи та інструменти.....	5
1.2. Правове забезпечення реалізації грошово-кредитної політики Національного Банку України.....	16
Висновки до першого розділу.....	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ	26
2.1. Аналіз використання НБУ постійно діючих інструментів грошово-кредитної політики.....	26
2.2. Аналіз інструментів тонкого налаштування та специфічних інструментів рефінансування НБУ.....	32
2.3. Оцінка процентної політики НБУ як інструмента грошово-кредитної політики.....	38
Висновки до другого розділу.....	44
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ.....	47
3.1. Проблеми грошово-кредитної політики Національного банку України.....	47
3.2. Перспективи та шляхи вирішення проблем грошово-кредитної політики Національного банку України.....	53
Висновки до третього розділу.....	59
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	65
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах посиленої активності глобалізаційних процесів у світі на перше місце виходять питання конкурентоспроможності економіки держави в контексті забезпечення економічної безпеки. В цьому сенсі грошово-кредитна політика може бути високоефективним інструментом формування конкурентоспроможності національної економіки, оскільки здійснює вплив на чинники, пов'язані з ціноутворенням, використанням матеріальних і трудових ресурсів, рівнем зайнятості та з відтворювальним процесом загалом. Питанням грошово-кредитної політики присвячені праці В. Стельмаха, М. Савлука, А. Мороза, В. Міщенко, В. Коваленко, В. Ланового, Ю. Галушко та ін. Разом з тим, у сучасних наукових напрацюваннях не достатньо присвячено уваги трансмісійному механізму грошово-кредитної політики, ефективності застосування монетарних інструментів. Отже, виникає необхідність подальших теоретичних досліджень і пошуку практичних рішень, спрямованих на покращення ефективності застосування інструментів грошово-кредитної політики.

Метою дипломної роботи є дослідження та удосконалення теоретичних основ формування грошово-кредитної політики Національного банку України (далі НБУ) в розрізі інструментів її реалізації.

Відповідно до мети дослідження було сформульовано такі завдання:

- охарактеризувати сутність, цілі та типи грошово-кредитної політики;
- дослідити регулювання Національним банком України грошово-кредитної політики за допомогою нормативно-правових актів;
- провести аналіз використання Національним банком України постійно діючих інструментів грошово-кредитної політики
- проаналізувати інструменти тонкого налаштування та специфічні інструменти рефінансування Національного банку України;

- здійснити оцінку процентної політики Національного банку України як інструмента грошово-кредитної політики;

- з'ясувати проблеми використання грошово-кредитної політики;

- запропонувати шляхи удосконалення грошово-кредитної політики Національного банку України.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації грошово-кредитної політики Національним банком України.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи використання інструментів грошово-кредитної політики Національним банком України в ході її реалізації

Методи дослідження. У дипломній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: методи аналізу та синтезу, метод наукових абстракцій, метод порівняння, табличний метод, методи графічного зображення, статистичні методи.

Інформаційна база дослідження. дослідження становлять нормативно-законодавчі акти України й інших країн, які регулюють діяльність банків, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

Апробація результатів випускної роботи викладена у статтях: «Кредити рефінансування як регулятори ліквідності банківської системи України», «Рефінансування як інструмент грошово-кредитної політики НБУ»

Висновки до третього розділу

Отже, варто зазначити, що на сучасному етапі, в ході останніх політичних та економічних негативних впливів які порушили стабільність банківської системи, та економіки в цілому в Україні досить гостро стоїть проблема доцільності, ефективності та правильності вибору інструментів та методів щодо формування та здійснення грошово-кредитної політики.

Існує досить багато проблем у сфері грошово кредитної політики, однією із багатьох проблем в реалізації грошово-кредитної політики України є високі темпи інфляції

Другою важливою проблемою і досить негативним фактором, являється проблема нестабільності валютного курсу та девальвація національної грошової одиниці-гривні.

Наступною із проблем потрібно зазначити ризики які виникають в банківській системі, що пов'язані з позиками рефінансування НБУ. Перш за все, це не своєчасне та неповне повернення отриманих позик та процентів по ним, комерційними банками України, а також не цільове використання рефінансу.

Щодо проблем в процентній політиці НБУ досить важливим є той факт, що відмова від режиму фіксованого курсу у лютому 2014 року призвела до посилення впливу процентних ставок на економіку. Але внаслідок несистемності процентної політики цей вплив мав негативний характер, зумовивши загострення девальвації, розгортання валютної кризи і стиснення кредитування реального сектору.

Тому для подолання зазначених проблем і створення монетарних передумов для забезпечення валютної стабільності, оптимальної динаміки внутрішніх цін, відновлення кредитування реального сектору та економічного зростання доцільно було б удосконалювати розробку і реалізацію монетарної політики Національного банку України у таких напрямках:

- вдосконалити методику розробки і реалізації процентної політики за умов режиму плаваючого курсу національної валюти; процентна політика повинна бути спрямована на оптимальне управління ліквідністю банківської системи і відновлення повноцінної роботи міжбанківського ринку;
- розглянути можливість оптимізації меж коридору процентних ставок і його розширення за рахунок зниження ставок за депозитними сертифікатами НБУ;

- переглянути визначення ключової ставки і відійти від практики, коли ключова ставка є ставкою за пасивними операціями Національного банку (за двотижневими депозитними сертифікатами НБУ);
- відійти від практики використання великих обсягів операцій за інструментами постійного доступу (кредити і депозити НБУ овернайт) і повернути їм їх класичні функції, що відповідає методології центральних банків європейських країн;
- розвинути використання операцій відкритого ринку за методологією ЄЦБ як основних операцій надання ліквідності;
- розглянути можливість запровадження інструментів і операцій монетарної політики для стимулювання банківського кредитування реального сектору економіки.

ВИСНОВКИ

За результатами дипломної роботи можна зробити висновок, що грошово-кредитна політика, яку провадить Національний банк України має досить багато проблем, які необхідно вирішувати аби уникнути негативних наслідків, які несуть загрозу для національної економічної безпеки.

В наукових дослідженнях існують різні підходи до визначення поняття «грошово-кредитна політика». Більш повним і точним визначенням грошово-кредитної політики є розуміння її як комплексу взаємопов'язаних, спрямованих на досягнення певних цілей заходів щодо регулювання грошового ринку, що їх проводить держава через свій центральний банк.

При визначенні суті і ролі монетарної політики в ринковій економіці важливе значення має усвідомлення завдань, які ставляться владними монетарними структурами і вирішуються монетарними методами. Ці завдання прийнято називати цілями (цільовими орієнтирами) монетарної політики. Вони розділяються на три групи: стратегічні, проміжні і поточні (тактичні).

Виділяють два основних типи грошово-кредитної політики: політику монетарної експансії та політику рестрикції, які є крайніми, протилежними за спрямованістю дії варіантами з усіх можливих механізмів регулювання пропозиції грошей. Але між ними можуть бути проміжні варіанти таких механізмів — політика рефляції та політика дезінфляції.

Реалізується грошово-кредитна політика за допомогою певного набору інструментів, які здійснюють свій вплив на обсяг грошової маси і стан грошово-кредитного ринку в цілому прямо чи опосередковано. До яких належить: 1) визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків; 2) процентна політика (*облікова ставка*); 3) рефінансування комерційних банків; 4) управління золотовалютними резервами; 5) операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), у тому числі з казначейськими

зобов'язаннями, на відкритому ринку;б) регулювання імпорту та експорту капіталу;

Також в ході дослідження було з'ясовано, що до монетарних інструментів тонкого налаштування належать: операції РЕПО, позачергові тендери В ракурсі специфічних інструментів розглянуто такий, як стабілізаційні кредити.

Для більшого контролю ліквідності НБУ в ввів новий інструмент екстреної підтримки ліквідності платоспроможних банків – Emergency liquidity assistance (ELA) було запроваджено у грудні 2016 року. Кредити, отримані за інструментом ELA, призначені виключно для покриття тимчасового дефіциту ліквідності банку в разі настання надзвичайних ситуацій, коли банки вичерпали інші джерела підтримки ліквідності, зокрема за рахунок коштів акціонерів та стандартних інструментів рефінансування НБУ під заставу державних цінних паперів та іноземної валюти. Отримані в рамках ELA кредитні кошти банки мають спрямувати на виконання зобов'язань перед вкладниками та іншими кредиторами (крім пов'язаних з банком осіб).

Отже, варто зазначити, що на сучасному етапі, в ході останніх політичних та економічних негативних впливів які порушили стабільність банківської системи, та економіки в цілому в Україні досить гостро стоїть проблема доцільності, ефективності та правильності вибору інструментів та методів щодо формування та здійснення грошово-кредитної політики.

Існує досить багато проблем у сфері грошово кредитної політики, однією із багатьох проблем в реалізації грошово-кредитної політики України є високі темпи інфляції

Другою важливою проблемою і досить негативним фактором, являється проблема нестабільності валютного курсу та девальвація національної грошової одиниці-гривні.

Наступною із проблем потрібно зазначити ризики які виникають в банківській системі, що пов'язані з позиками рефінансування НБУ. Перш за

все, це не своєчасне та неповне повернення отриманих позик та процентів по ним, комерційними банками України, а також не цільове використання рефінансу.

Щодо проблем в процентній політиці НБУ досить важливим є той факт, що відмова від режиму фіксованого курсу у лютому 2014 року призвела до посилення впливу процентних ставок на економіку. Але внаслідок несистемності процентної політики цей вплив мав негативний характер, зумовивши загострення девальвації, розгортання валютної кризи і стиснення кредитування реального сектору.

Тому для подолання зазначених проблем і створення монетарних передумов для забезпечення валютної стабільності, оптимальної динаміки внутрішніх цін, відновлення кредитування реального сектору та економічного зростання доцільно було б удосконалювати розробку і реалізацію монетарної політики Національного банку України у таких напрямках:

- вдосконалити методику розробки і реалізації процентної політики за умов режиму плаваючого курсу національної валюти; процентна політика повинна бути спрямована на оптимальне управління ліквідністю банківської системи і відновлення повноцінної роботи міжбанківського ринку;
- розглянути можливість оптимізації меж коридору процентних ставок і його розширення за рахунок зниження ставок за депозитними сертифікатами НБУ;
- переглянути визначення ключової ставки і відійти від практики, коли ключова ставка є ставкою за пасивними операціями Національного банку (за двотижневими депозитними сертифікатами НБУ);
- відійти від практики використання великих обсягів операцій за інструментами постійного доступу (кредити і депозити НБУ овернайт) і повернути їм їх класичні функції, що відповідає методології центральних банків європейських країн;
- розвинути використання операцій відкритого ринку за методологією ЄЦБ як основних операцій надання ліквідності;

- розглянути можливість запровадження інструментів і операцій монетарної політики для стимулювання банківського кредитування реального сектору економіки.

Також для подальшого удосконалення реалізації грошово-кредитної політики НБУ нами запропоновані наступні заходи:

- удосконалити методику розробки і реалізації процентної політики за умов режиму плаваючого курсу національної валюти; процентна політика повинна бути спрямована на оптимальне управління ліквідністю банківської системи і відновлення повноцінної роботи міжбанківського ринку;

- переглянути визначення ключової ставки і відійти від практики, коли ключова ставка є ставкою за пасивними операціями регулятора (за двотижневими депозитними сертифікатами НБУ); в умовах критичного стиснення кредитування у реальному секторі як ключову ставку доцільно обрати цільову ставку міжбанківського ринку або ставку за певними активними операціями НБУ;

- не використовувати на практиці великих обсягів операцій за інструментами постійного доступу (кредити і депозити НБУ овернайт) і повернути їм їх класичні функції, що відповідає методології центральних банків європейських країн;

- розвинути використання операцій відкритого ринку;

- розроблення механізмів надання центральним банком кредитів рефінансування для фінансування інвестиційних проектів

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Долан Э.Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Пер. с англ. В. Лукашевича и др.; Под общ. ред. В. Лукашевича. –Л., 1991. – 448 с.
2. Мишкін Фредерік С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Пер. з англ. С. Панчишин, А. Стасишин, Г. Стеблій. – К.: Основи, 1999. – 963 с.
3. Про Національний банк України: закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/679-14/page>
4. Русул Л.В..Недоліки грошово-кредитної політики Національного банку України та шляхи їх подолання.// -2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2015_06_4_5_kam_podils/sekcija_section_3_2015_06_4_5/nedoliki_groshovo_kreditnoji_politiki_nacionalnogo_banku_ukrajini_ta_shljakhi_jikh_podolannja/99-1-0-1463
- 5.Бакун О. Пряме таргетування інфляції: досвід Чехії // Вісник НБУ. – 2003. – № 3. – С. 60–61.
- 6.Про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи положення прийняте постановою Правління НБУ від 17.09.2015 № 615 [Електронний ресурс]. –Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
7. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
8. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
- 9.Удосконалено інструменти монетарної політики від 23.02.16. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27809139&cat_id=558
38

10. Національний банк України продовжує пом'якшення валютного регулювання [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=32236335

11. Презентація НБУ «Інформаційний день з питань рефінансування банків» від 19.03.2015 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=15638156>

12. Річний звіт НБУ за 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

13. Плєскач В.Л. Методологічні засади державного регулювання фінансово-економічного розвитку / В.Л. Плєскач, А.В. Кулик // Фінанси України. — 2014. — № 10 (179). — С. 77—85.

14. Кулінська А.В., к. держ. упр., доцент, доцент кафедри маркетингу та менеджменту, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг/ Сучасні тенденції в грошово-кредитній політиці НБУ.// Економічна наука

15. Гаркуша Ю.О. Особливості механізму рефінансування банків в Україні Електронне фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». – 2016. - №14. – С. 755-759.

16. Лапчук Я.С. Суть та цілі грошово-кредитної політики // Науковий вісник НЛТУ. – 2014. – Вип. 24.6. – С. 235-243.

17. Центральний банк та грошово-кредитна політика: Підручник / Кол. авт.: А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна, М. І. Савлук та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза і канд. екон. наук, доц. М. Ф. Пуховкіної. — К.: КНЕУ, 2005. — 556 с.

18. Центральний банк і грошово-кредитна політика [Текст] : навч. посібник. / Зав ред. Косової Т.Д., Папаїки О.О. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 328 с.

19. Маринюк Л.Д. Удосконалення процентної політики банку / Л.Д. Маринюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ru.if.ua>.
20. Пелех У.В. Процентна політика як засіб регулювання монетарної сфери / У.В. Пелех // Ефективність державного управління. – 2012. – № 30. – С. 481–485.
21. Шелудько С.А. Облікова ставка центрального банку як інструмент валютного регулювання / С.А. Шелудько // Регіональна економіка та управління. – 2015. – № 4. – С. 118–122
22. Стельмах В.С. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / В.С. Стельмах. – К. : Центр наукових досліджень НБУ, 2009. – 404 с
23. Аналіз ефективності монетарної політики НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2016/08/FEAO_Analysis-of-the-NBU-Monetary-Policy-Effectiveness_A5_03.pdf
24. Облікова ставка як інструмент грошово-кредитної політики Національного банку України. / Биховченко В.П. // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – №10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/154.pdf>
25. Інфляція в Україні ускорилась в лютому [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/economics/enews/inflyaciya-v-ukraine-uskorilas-v-fevrale-942615.html> (дата звернення: 09.03.2017).
26. Журнал Банкрутство та ліквідація в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bankruptcy-ua.com/articles/5863>
27. Міщенко В.І., Міщенко С.В. Удосконалення дії каналів трансмісійного механізму грошово-кредитної політики в Україні в умовах переходу до таргетування інфляції // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №1 (163). – С. 421-428.

28. Монетарний трансмісійний механізм в Україні: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 9 / В.І. Міщенко, О.І. Петрик, А.В. Сомик, Р.С. Лисенко та ін. – К.; Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. – 144 с.

29. Касперович Ю.В. Трансмісійний механізм монетарного регулювання та формування доходів бюджету // Економіка та держава. - 2012. - №2. – С. 42-45.

30. Примостка О.О. Трансмісійний механізм: методичні підходи // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. - С. 104-107.

31. Міщенко С. В. Проблеми забезпечення ліквідності банків на основі використання механізмів рефінансування / С. В. Міщенко // Фінанси України. – 2009. - № 7 (164). – С. 75–88.

32. НБУ і Приватбанк домовилися про нову реструктуризацію боргів по рефінансуванню? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://finbalance.com.ua/news/NBU-i-Privatbank-domovilisyapro-novu-restrukturizatsiyu-borhiv-po-refinansuvannyu>

33. Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/news/2016/05/18/592972/>

34. Національний банк України удосконалив інструмент екстерної підтримки ліквідності платоспроможних банків (ELA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=45923377&cat_id=55838

35. Про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 11.12.2014.р. № 806 –Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

36. Про внесення змін до Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 12.06.2015, № 371 –Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

37. Про внесення змін до Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 01.07.2016 № 352 –Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

38. Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України: Постанова Правління Національного банку України від 13.12.2016, № 410 –Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

39. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України. –Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

40. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: Постанова Правління Національного банку України від 07.06.2016, № 341 –Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

41. Про затвердження Положення про основи процентної політики Національного банку України: Постанова Правління Національного банку України від 21.04.2016, №277 –Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.

42. Методи та інструменти грошово-кредитного регулювання: поняття та особливості застосування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/49215/ekonomika/metodi_instrumenti_groshovo_kreditno_go_regulyuvannya_ponyattya_osoblivosti_zastosuvannya